

Jaarverslag 2025

26-3-2026 – versie 2

Werkgroep Leidse Sterrewacht

Versie	Datum	Status	Wijzigingen	Door
0	11-03-2026	Concept	Voorbereiding	Bestuur
1	12-03-2026	Concept	Voor bespreking en besluitvorming in Algemene Ledenvergadering	Bestuur
2	26-03-2026	Definitief	Goedgekeurd door de ALV, met correcties gemaakt in ALV dd 25-03-2026	Bestuur

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
Leden	5
Vereniging en omgeving	5
WLS Organisatie en Financiën	6
WLS Bestuur	6
Aftreeschema bestuursleden	7
Financiën	7
Instandhouden instrumentarium	7
Werkomstandigheden en toegang	7
Samenwerking met de Sterrewacht over de oude telescopen	7
De instrumenten van de WLS	8
Opbouwen van kennis	8
Opleiden	8
Waarnemen	9
Publieksactiviteiten	10
Algemeen	10
Activiteiten op de Oude Sterrewacht	10
Communicatie	12
Website	12
Nieuwsbrief	12
Facebook	12
Bijlage – Overzicht instrumenten	13

Voorwoord

2025 is een jaar waarin het begrip ‘samenhang’ steeds meer zichtbaar is geworden. Dat komt door de intensieve samenwerking tussen de verschillende gebruikers van de Oude Sterrewacht, maar het gebouw dwingt dat ook zelf af.

In het Jaarverslag 2024 stonden we al stil bij de belangrijke samenwerking tussen de partijen die toegang hebben tot onderhoud en bediening van de telescopen. De Telescopen Trainings Commissie vervult hiervoor een belangrijke functie. Maar wat we ook zien is, dat in het onderhoud het werk niet meer uitsluitend beperkt blijft tot de telescopen. Vooral ook op initiatief van de leden is slijtage van en vereiste reparaties aan gebouwgebonden voorzieningen onder de aandacht van Vastgoed en Facilitair Beheer gebracht. Zo moesten onderdelen van de koepelmechanieken het nodige onderhoud ondergaan en in een enkel geval zelfs worden gerepareerd (toegangsluik Zunderman). Ook zijn via de universiteit aankopen gedaan die niet direct met de telescopen zelf te maken hebben (kachels Heliostaat en Astrofotograaf). De WLS, Vastgoed en Facilitaire Dienst zijn zich ervan bewust dat er voorzieningen zijn in het gebouw die op het grensvlak liggen van gebouw-gebonden en telescoop-gebonden, die in samenhang en samenwerking moeten worden beheerd. Andere voorbeelden van samenhang vinden we op inhoudelijk vlak. We kennen al de samenwerking tussen leden van de WLS en de Sterrewacht bij het Digitale Avondje Sterrewacht. Daar is inmiddels de toenemende samenwerking tussen de WLS en de Hortus Botanicus voor publieksactiviteiten bijgekomen. Het onderkennen van samenhang zien WLS, Sterrewacht, Hortus en ook andere partijen als een kans voor nog betere activiteiten.

Samenhang en samenwerking zijn in toenemende mate van belang, zeker nu het gebouw het komende jaar een paar belangrijke ingrepen zal ondergaan. Zo zullen in het kader van de verduurzaming alle ramen isolerend glas krijgen en zal de fundering onder het hele gebouw worden gerenoveerd. Dat zal veel vragen van alle gebruikers van het gebouw, dus ook van de leden van de WLS. In 2025 hebben we gezien dat de vereniging goed kan omgaan met vraagstukken die alleen in samenhang en in samenwerking kunnen worden aangepakt. Dat gaat met inzet en toewijding van veel leden, gelukkig met plezier, humor en goede sociale contacten. We hopen dat dit Jaarverslag 2025 een goede verantwoording is, feitelijk en in samenhang.

Het bestuur van de WLS

Frans van Beek

Willem-Jan Trijssenaar

Casper Elshof

Theo Klaver

Dave Kroos

Frans van Beek   Willem-Jan Trijssenaar   Casper Elshof   Theo Klaver   Dave Kroos

Leden

in 2025 zijn er 17 mensen lid geworden en zijn er 9 lid-af geworden. Dat brengt het totaal aan het eind van 2025 op 121 reguliere leden, waarvan 3 ereleden.

Ook in 2025 zijn initiatieven ontplooid om (nieuwere) leden wegwijs te maken binnen de vereniging en ze makkelijk toegang te geven tot de verschillende activiteiten van de vereniging. Zo heeft op 5 juni 2025 de tweede WLS-verenigingsmiddag plaatsgevonden, waar leden zich nader op de WLS konden oriënteren. Verder hebben leden via WhatsApp gelegenheid gekregen hun interesse in projecten en activiteiten aan te geven. Aandacht aan de betrokkenheid van leden blijft geboden, zeker ook gezien de recente gestage groei van de vereniging.

Vereniging en omgeving

Er zijn veel verenigingen en organisaties actief op de Oude Sterrewacht. Ze vormen samen een habitat voor de presentatie van het historisch erfgoed in de Oude Sterrewacht en de roemruchte verhalen hierover uit het verleden. De WLS hecht aan goede contacten met die verenigingen en organisaties, omdat dat een randvoorwaarde is voor samenwerking en afstemming voor de Oude Sterrewacht en de oude telescopen¹. Hieronder volgen nog een paar opvallende zaken.

De samenwerking met de Sterrewacht bleef goed en gericht op het behoud van de historische waarde van het gebouw als sterrenkundig instituut en van de oude telescopen. Vermeldenswaard is de voortzetting van inhoudelijke vormen van samenwerking, zoals in de digitale Avondjes Sterrewacht, zijn voortgezet. De Sterrewacht is hier nauw bij betrokken, omdat deze uitzendingen op YouTube ook voorzien in de behoefte van de Sterrewacht de sterrenkunde voor een breed publiek toegankelijk te maken. Verder mag het grote belang van de ondersteunende diensten (de Faculteit Rechten, Expertisecentrum Vastgoed en het Universitair Facilitair bedrijf) niet onvermeld blijven. Voor veel praktische zaken, zoals reparaties aan en aanschaf van gebouwgebonden zaken (kachels, mechanieken koepels) kan de vereniging rekenen op hun hulp.

---

¹ Het gaat hier onder meer om de Sterrewacht, Faculteit Rechten, Expertisecentrum Vastgoed, Universitair Facilitair Bedrijf, Hortus Botanicus, L.A.D. Kaiser, Leidse Instrumentmakers School LIS, Rijksmuseum Boerhaave, Jongeren Werkgroep voor Sterrenkunde JWG, Leidse Weer en Sterrenkunde Kring LWSK, KNVWS.

Samenwerking met andere verenigingen zoals L.A.D. Kaiser was essentieel, niet alleen om (grote) publieksactiviteiten in goede banen te leiden, maar ook om over de staat en het gebruik van de oude telescopen te overleggen.

Sinds de Hortus Botanicus de exploitatie van het bezoekerscentrum onder zijn hoede heeft genomen en daar de expositie “Planten en Planeten” ingericht, is een toenemende samenwerking en afstemming met de WLS waarneembaar. Zowel Hortus als WLS zien de toegevoegde waarde van het elkaar op de hoogte houden van weetjes en activiteiten die voor het publiek interessant kunnen zijn.

WLS Organisatie en Financiën

WLS Bestuur

Nadat in november 2025 Dave Kroos is toegetreden tot het bestuur en Willem-Jan Trijssenaar een nieuwe bestuurstermijn is aangegaan is het bestuur als volgt samengesteld.

- Frans van Beek – Voorzitter, Onderhoud
- Willem-Jan Trijssenaar - Secretaris, Onderhoud, Opleiden
- Casper Elshof - Penningmeester
- Theo Klaver - Publieksactiviteiten
- Dave Kroos – Waarnemen, Opleiden
- Judith van den Yssel – Diverse ondersteuning

Aftreeschema bestuursleden

	2026	2027	2028	2029
Judith van den Yssel	X			
Theo Klaver	X			
Casper Elshof		X		
Frans van Beek			X	
Willem-Jan Trijssenaar				X
Dave Kroos				X

Financiën

Separaat aan dit jaarverslag is een financieel jaarverslag opgesteld. Opvallend in de financiën in 2025 zijn de hogere inkomsten uit publieksactiviteiten (Avondje Sterrewacht) en de toekenning door de Gorter Stichting van een subsidie voor het Lichtlab. Dat heeft de mogelijkheden voor verbetering en vernieuwing van het Lichtlab aanzienlijk vergroot.

Instandhouden instrumentarium

Werkomstandigheden en toegang

In het Jaarverslag 2024 is benoemd dat aandachtspunten ter verbetering van goede werkomstandigheden, gereedschap en veiligheid voor een groot deel meegenomen zouden worden bij de herinrichting van het gebouw naar aanleiding van het groot onderhoud aan de fundering, die Expertisecentrum Vastgoed op de planning heeft staan. Dat groot onderhoud heeft in 2025 nog niet plaatsgevonden. Vandaar dat de genoemde aandachtspunten (meegenomen in het Programma van Eisen dat de WLS heeft opgesteld voor de herinrichting) nog niet zijn opgelost. Het bestuur behoudt de aandacht voor deze zaken.

Wat betreft het gereedschap vermelden we hier de schenking door het WLS-lid Peter Dibbets van een aantal nuttige en mooie gereedschappen en astronomische attributen. Zo is de WLS een mini draaibank rijker geworden.

Samenwerking met de Sterrewacht over de oude telescopen

In het verleden werden zaken van onderhoud aan de oude telescopen besproken in een begeleidingscommissie met leden van de WLS en vertegenwoordigers van de Sterrewacht.

Inmiddels is deze commissie niet meer actief. Verantwoording over gepleegd onderhoud en geplande werkzaamheden vindt schriftelijk plaats aan de hand van een gezamenlijk gedeeld document. De [terugblik op 2025 en de plannen en begroting voor 2026](#) zijn te vinden in de WLS-cloud (map 'Algemeen – Onderhoud'). Deze rapportagevorm maakt het mogelijk dat zowel de Sterrewacht als de WLS flexibel met inhoudelijke en financiële onderwerpen kunnen omgaan.

De instrumenten van de WLS

Naast de verantwoordelijkheid voor de instandhouding en het gebruik van de telescopen in de Oude Sterrewacht beschikt de WLS zelf over een aantal telescopen. Deze zijn beschikbaar voor de leden om er waarnemingen mee te doen en om ze in te zetten bij grotere publieks-evenementen. Een belangrijk instrument is de C14 in Koepel Oost. Deze is (weer) beschikbaar voor astrofotografie, om daarmee kennis te maken en zelf of samen met anderen eigen opnamen te maken.

De bijlage bevat een overzicht van alle instrumenten onder de hoede van de WLS.

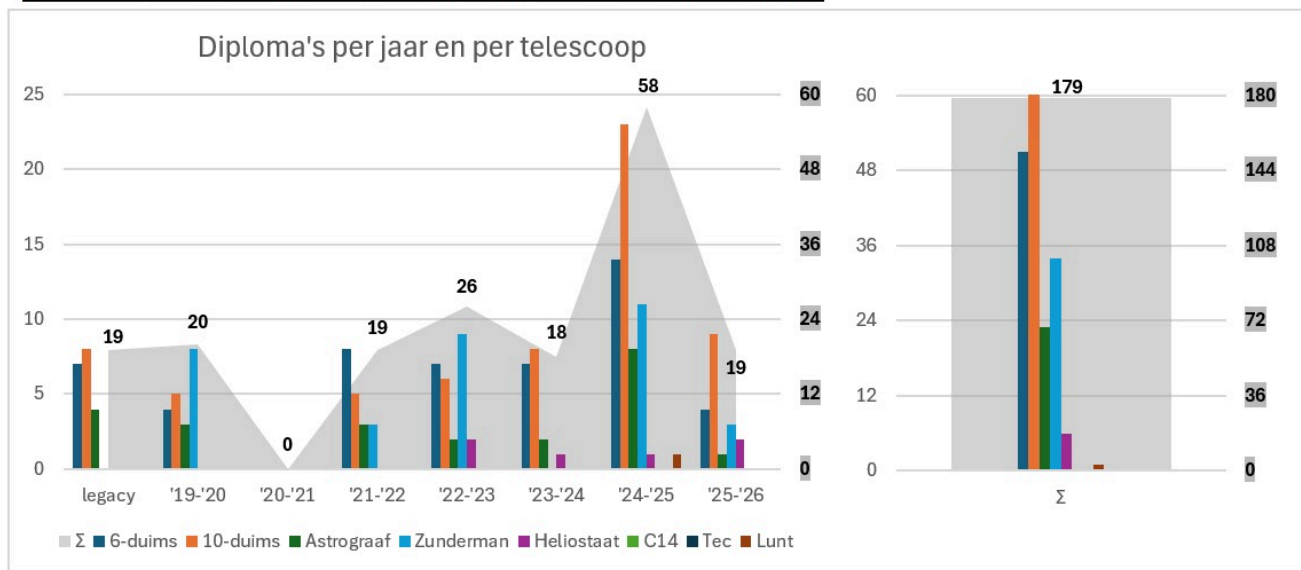
Opbouwen van kennis

Opleiden

In het afgelopen jaar is een recordaantal trainingen op de diverse telescopen afgerond met een certificaat. Ook zijn de trainingen voor de student assistenten in nauw overleg met prof. Ana Monreal Ibero beter gecoördineerd, zodat in februari de studenten op de 10" hun practicum konden starten.

Vanuit Onderhoud zou men graag zien dat leden die zich intensief met de diverse telescopen bezighouden, ook een telescooptraining zouden volgen op de telescoop die ze in onderhoud hebben. Het idee hierachter is dat degene die de telescoop onderhoudt ook inzicht heeft in de problemen die in de praktijk kunnen optreden met de betreffende telescoop. Dit geldt veelal voor nieuwe leden, omdat de meeste oudere leden deze training al eens hebben gehad.

Aantallen diploma's per telescoop en per jaar									
# diploma's	legacy	'19-'20	'20-'21	'21-'22	'22-'23	'23-'24	'24-'25	'25-'26	Σ
6-duims	7	4	0	8	7	7	14	4	51
10-duims	8	5	0	5	6	8	23	9	64
Astrograaf	4	3	0	3	2	2	8	1	23
Zunderman	0	8	0	3	9	0	11	3	34
Heliostaat	0	0	0	0	2	1	1	2	6
C14	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tec	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Lunt	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Σ	19	20	0	19	26	18	58	19	179

Telescopen Trainings Commissie TTC:

De vorderingen in de telescoop trainingen worden minimaal eens in de 3 maanden geëvalueerd binnen de TTC onder voorzitterschap van Erik Seijmonsbergen. Niels Korpel heeft als lid van de TTC hiervoor een overzicht uitgewerkt van het aantal trainingen en daaruit volgend uitgereikte diploma's in de afgelopen jaren. Wat opvalt, en hierboven al vermeld, is het grote aantal trainingen in het seizoen 2024-2025.

Waarnemen

In 2025 zijn de telescopen uitgebreid gebruikt voor waarnemingen. Veel visuele waarnemingen hebben plaatsgevonden op de Tien-Duims en de Zes-Duims refractoren en de astrofotografische refractor. Ook zijn er observaties van sterbedekkingen geweest op de Zunderman onder leiding van Wim Nobel. Wij hopen dat dit enthousiasme voor de historische telescopen blijft bestaan en moedigen dit aan.

Astrofotografie:

In 2025 is een cursus gegeven door Sikke Kingsma, Edo van der Laarse en Theo Klaver, vooral gefocust op de C14. Er is grote belangstelling om aan de slag te gaan met de C14, maar het aantal heldere avonden in de tweede helft van 2025 was helaas zeer gering. Wel hebben Edo

van der Laarse en Casper Elshof trainingen gegeven en een aantal verbeteringen aangebracht op de C14. Deze is nu volledig operationeel.

Waarneemweekend:

Tijdens de werkvergadering in oktober 2025 is gebleken dat er interesse is in een waarneemweekend. Momenteel wordt er gekeken of er een waarneemweekend in 2026 georganiseerd kan worden.

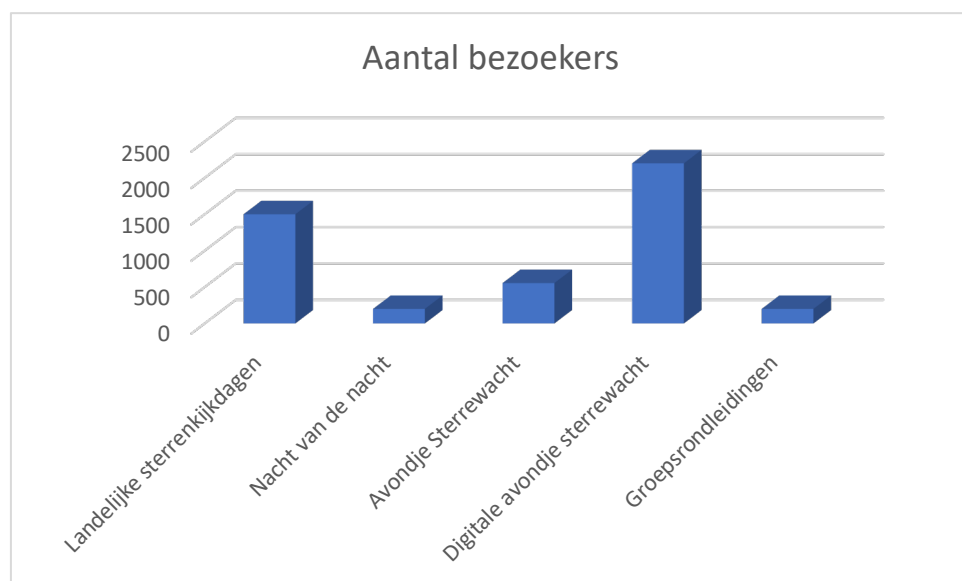
Publieksactiviteiten

Algemeen

De Publieksactiviteiten commissie bestaat uit Casper Elshof, Lex Scheers, Bert Cornelissen en Theo Klaver. Samen zorgen zij voor een gecontroleerd verloop van alle Publieksactiviteiten op de Oude Sterrewacht. De belangstelling van de WLS leden om aan de activiteiten mee te doen is goed, ofschoon er voor de grote activiteiten zoals de Landelijke Sterrenkijkdagen zoveel gevraagd wordt van de vrijwilligers dat de regel “Vele handen maken licht werk” nog steeds van toepassing is.

Activiteiten op de Oude Sterrewacht

De belangstelling voor sterrenkundige activiteiten van bezoekers is groot, vooral bij helder weer kan het erg druk zijn en worden er regelmatig maatregelen getroffen als er te veel bezoekers tegelijkertijd in het Sterrewachtgebouw zijn om alles in goed banen te leiden. Hier geldt altijd dat veiligheid boven alles gaat.

Hiernaast een overzicht van het aantal bezoekers aan publieksactiviteiten die de WLS op de Oude Sterrewacht heeft georganiseerd.

De 'landelijke sterrenkijkdagen' waren weer gezellig druk en bezoekers moesten regelmatig geduld hebben om naar de sterrenhemel te kijken bij de historische kijkers.

Bij de Landelijke Sterrenkijkdagen georganiseerd door de WLS zijn ook de andere verenigingen betrokken, zoals de Oude Sterrewacht met het planetarium, JWG met de knutsel en tekenhoek en de LWSK met een aantal lezingen.

De 'Nacht van de Nacht' viel letterlijk in het water, maar ondanks het slechte weer waren er rond de 200 bezoekers.

De zonnekijdag ging vanwege slechte weersomstandigheden helaas niet door.

De Avondjes Sterrewacht gecoördineerd door Lex Scheers en Bert Cornelissen zijn soms 2 of 3 maanden, via de WLS-website, voor de avondjes volgeboekt en alles loopt in goed banen. De belangstelling om mee te helpen door WLS-vrijwilligers is in 2025 verder verbeterd.

Het Digitale Avondje Sterrewacht was 6 keer georganiseerd in 2025 en trok in totaal rond de 1800 bezoekers. Dit aantal kan nog aanzienlijk hoger uitvallen, aangezien bezoekers vaak later terugkijken. De belangstelling van het aantal sprekers en het maken van filmpjes wordt steeds uitgebreider. In 2025 bestond de groep uit Henk Smits, Martien Jacobs, Edo van der Laarse, Robin Terlouw, Esther de Graaf, Lex Scheers, Bert Cornelissen, Dave Kroos en Theo Klaver. Een bijzondere toevoeging is de gebarentaal, die 'Let's talk' tijdens de uitzending verzorgt. Per uitzending maken ongeveer 30 doven en slechthorenden hiervan gebruik.

Groepsrondleidingen: Een aantal bedrijven zoals S&T, TNO en Katwijk K&O zijn rondgeleid en tevens het Mare college met 6 rondleidingen.

Tijdens de Open Dagen van de studenten, de Museumnacht en Open Monumentendagen verzorgt de WLS de vrijwilligers die rondleidingen geven of bij de historische kijkers uitleg geven.

Het Lichtlab gecoördineerd door Martien Jacobs, heeft grote belangstelling en heeft van de Stichting Gorter een donatie mogen ontvangen van 2800 Euro. Dit geld wordt gebruikt om nieuwe moderne proefjes mee te ontwikkelen.

Communicatie

Website

Afgelopen jaar hebben 7200 mensen onze website gevonden, die in totaal zo'n 20.000 bezoeken hebben gebracht aan onze site. Het meest populair is de agenda, met 6200 bezoeken.

Nieuwsbrief

Er zijn in 2025 3 WLS nieuwsbrieven gestuurd. Elke nieuwsbrief werd door ruim 60%, in een enkel geval rond 70% bekeken. Dit is zo'n 10% meer dan in 2024.

Facebook

Onze Facebookpagina is 385 keer bezocht en de verschillende events zijn 4300 keer getoond aan mensen (bijvoorbeeld door gedeelde berichten).

Bijlage – Overzicht instrumenten

De WLS heeft in de Oude Sterrewacht de volgende instrumenten onder zijn hoede.

Zes-Duims refractor in zuidelijke dakkoepel aan de Singelzijde

Eerste volwaardige telescoop van de Leidse Sterrewacht, besteld door Kaiser kort na zijn aanstelling als directeur in 1837.

Tien-Duims refractor in grote koepel boven hoofdingang

Gekocht in 1885 door de toenmalig directeur, H.G. van de Sande Bakhuyzen. Gebouwd door Repsold & Sohne (Hamburg) en een objectief afkomstig van Alvan Clark & Sons (USA). Vooral bestemd voor het visueel waarnemen van dubbelsterren.

Astrofotograaf refractor in waarneemtoren halverwege Sterrewachtlaan rechts

Dubbele refractor in een vierkante buis, de fotograaf met een opening van 34 cm en een volgkijker met een opening van 15 cm. Gebouwd in 1895 volgens een ontwerp uit het internationale 'Carte-du-Ciel' programma voor het vastleggen van de hemel met foto's op glasplaten. Door de WLS gemodificeerd met een kleurcorrector die visueel waarnemen mogelijk maakt.

Zunderman reflector in waarneemtoren aan einde Sterrewachtlaan

Reflector met spiegel met diameter van 46 cm, gebouwd en opgeleverd in 1974 onder leiding van chef-instrumentmaker H. Zunderman. Oorspronkelijk ontworpen om de directe omgeving van de aarde in ons melkwegstelsel te onderzoeken, later gebruikt om veranderlijke sterren en dubbelsterren waar te nemen.

Heliostaat in Oude Sterrewacht boven het Bezoekerscentrum

Gerealiseerd na de restauratie van de Oude Sterrewacht in de periode 2009 – 2011 en gefinancierd uit een crowd-funding actie. Bestaat uit een spiegel op het dak die het beeld van de zon via een verticale schacht naar het Bezoekerscentrum brengt, waar het beeld op een scherm wordt geprojecteerd.

Meridiaankijker in entreehal Oude Sterrewacht

Refractor uitsluitend beweegbaar over een horizontale as langs de meridiaan, een lijn aan de hemel van precies het noorden, door het punt recht boven de kijker, naar het zuiden. Hoofdinstrument van de nieuwgebouwde sterrenwacht bij oplevering in 1861. Bestemd voor astrometrie: het waarnemen van precieze sterposities. Neventaak was de landelijke tijddienst.

Staat in een museale opstelling in de entreehal. Wordt niet gebruikt voor waarnemingen en heeft daarom geen instandhouding daarvoor door de WLS nodig.

De WLS beschikt zelf over de volgende instrumenten.

C14 in Koepel Oost

Een telescoop met volledige GoTo uitrusting en voorzieningen voor astrofotografie.

TEC140

De TEC is ingericht voor visueel gebruik. De kijker is geschikt voor astrocamera's en DSLR's. De besturing is opgesteld in het zenderhok, maar kan ook verplaatst worden.

Kleine verplaatsbare kijkers

1. Buisloze kijker:

De WLS heeft een buisloze kijker in beheer (de "Huygens kijker").

2. Lunt zonnekijker:

Veel in gebruik bij publieksactiviteiten zoals de Zonnekijkdag.

3. Celestron CPC 8 8" kijker (oranje OTA²):

Deze transportabele kijker, op equatoriale montering, is een goed bruikbare visuele kijker. De oude montering en aandrijving zijn echter niet geschikt voor astrofotografie.

4. Celeston CPC 8" kijker (grijze OTA):

Deze moderne transportabele kijker, op Alt-AZ montering, is een zware uitvoering, maar goed verplaatsbaar. Een uitstekende visuele kijker. De Alt-Az montering is echter niet geschikt voor astrofotografie.

5. Meade LX10 8" kijker:

Een eenvoudige LX10 uitvoering. De oude montering en aandrijving zijn echter niet geschikt voor astrofotografie. De kijker heeft geen eigen driepoot met wig.

6. Meade LX200 8" kijker:

Robuust uitgevoerde kijker en montering, geschikt voor astrofotografie. De kijker heeft geen eigen driepoot met wig.

---

² OTA = Optical Tube Assembly